

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. IV. An, & qualiter Libellis mutari, vel emendari possit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

in integrum restituitur; item, cum Actor dubius, an sententia valeat, & appellare possit, si in libello dicat se sentire, vel sententiam nullam esse, vel si mero jure valet, se appellare; denique etiam in actione hypothecaria sustinetur alternativa petitio in Libello, ut si Actor dicat: peto illum condemnari ad tradendam rem oppignoratam, vel ad solvendum debitum, *L. Si fundus. 16. §. in vindicatione, ff. de pignor.* nam in actione hypothecaria possessor potest rem retinere, & offerre creditori aestimationem litis, *L. 2. ff. quibus mod. pign. vel hypothec. solvend.*

§. IV.

An, & qualiter Libellus mutari, vel emendari possit?

495. **C**UM, ut ex dictis colligitur, sæpius contingat, Libellum, ab Actore Judici porrectum, laborare aliquo vitio, nec semper propterea rejiciendus sit, quæstio est, an, & qualiter mutari, vel emendari possit? potest autem libelli vitium nasci ex pluribus causis; si obscurus sit, si non ordinatus, si careat causa debendi, si non rectè concludat, si plus petat, si cumulet actiones contrarias, &c. Vnde quæstio est, an si libellus laboret vitio ex cumulatione actionum, quæ sibi contrariæ sunt, Judex possit eum Actori reddere, declarando illi contrarietatem, & monendo, ut uni insistat, cui maluerit? Resp. posse, si hoc vitium sit commissum à persona, quam excusat ignorantia juris; sic enim intercedit justus: at, si Actor novit actionum contrarietatem, distinguendum est; potest enim fieri, quod noverit eam contrarietatem, sed nesciverit, quæ illarum sibi competat? vel etiam sciverit hoc postremum, & tamen cumulaverit, utramque conjungendo; quo casu, in hoc ultimo meritò rejicitur libellus; in priori autem alternativè illas poterit proponere cum protestatione, se illam intentare, ex qua ipsum obtinere contingat, ut dicitur *L. 1. §. 2. quod legatorum.*

496. Ut autem propius accedamus ad quæstionem propositam, notandum, mutare libellum, ac emendare, diversa esse. *Mu-*
Tom. II.

ratio contingit, cum varietur ipsius substantia, substituendo novam actionem, vel causam petendi, aut aliud petendo; *emendatio* autem est reformatio ejus salvis substantialibus, in his solùm, in quibus male conceptus est, corrigendo v. g. obscuritatem, vel addendo aliquid, aut detrahendo, salvâ tamen ejus substantiâ in actione, causâ, & petitione; qualiter fieret, si Actor, qui prius excessit plus petendo, demeret excessum; vel refecaret superflua; seu obscurius posita, explicatius redderet, &c. quibus positis:

Quæstio est, quando, & quamdiu liceat mutare, vel emendare Libellum? 497.
Resp. tradi sequentem regulam, tam mutationem, quàm emendationem Libelli licitam esse ante litem contestatam: non autem, post illam, idque non tantùm in causis civilibus; sed etiam criminalibus. Colligitur ex *L. Edita. 3. C. de edendo*, ibi: *edita actio speciem futura litis demonstrat: quam emendari, vel mutari licet, prout edicti perpetui monet auctoritas, vel jus reddentis decernit equitas*; ubi gloss. *lita* l. libellum, ante litem contestatam, inquit, emendare quis potest; post contestatam, non: & hoc, postquam ad quæstionem, an ex clausula, *salvo jure addendi*, Actori impunè liceat alterutrum, emendare libellum addendo, vel demendo? respondet negativè; quia, ubi libellus ineptus est, Reo justa exceptio competit, de qua Olendorpius in tit. de exceptionib. c. 21. Ubi tamen nota, quòd si qualitas actionis, vel causa petendi mutata esset, etiam ante litis contestationem, libello jam communicato parti adversæ, novæ huic dilationes concedantur, ut deliberare, & instruere se possit pro lite futura; ut notat gloss. in cit. *L. 3. V. emendari, vers. Item, an in nova*, Actore tamen non condemnato ad expensas à Reo factas, ubi ignorantia non excusat errorem Libelli, ex non intelligentia commissum.

Ceterùm, post litis contestationem; 498.
mutatio libelli fieri non potest; sed facienda est nova instantia cum solutione expensarum, oblatoquè novo Libello, ut constat ex c. *Examinata. 15. de Judiciis*, ubi *Matthæus volens recuperare Ecclesiam in N.*
§. 2. quam

quam in sequestro Vice Dominus N. acceperat, induxit testes ad probandum, quod ipse tum jus Patronatus illius Ecclesiæ possidebat; respondit Pontifex, *eum actionem intentasse ineptam, nec rei vendicationem, aut restitutionem posse postulare*, ideoque se partem adversam, ejus intentione rejectâ, absolvisse; ita tamen, ut si congruentem Matthæus intentare voluerit actionem, nihilominus ipsi respondere teneantur; & colligitur ex *L. non potest. 23. ff. de Judiciis*, ibi: *non potest videri in iudicium venisse id, quod post iudicium acceptum accessisset: ideoque alia interpellatione opus est.*

499. Quantum porro atinet ad *emendationem* libelli per *additionem*, not. 1. si Actor in iudicio universali fortasse specificavit aliqua bona, & aliquorum oblitus est, posse usque ad sententiam addere, nec ab hoc impediri per oppositionem: quia talis additio non est propriè emendatio, quia non tenebatur Actor specificare; & specificando gratificatur etiam Reo, ne novis expensis debeat in iudicium vocari. Idem dicendum de iudicio generali. Quoad iudicium singulare conveniunt Doctores, quod possit emendari, seu mutari per *additionem*, ita, ut id, cui additur, postea includatur, sicut decem in viginti. Difficultas tamen est, an hoc intelligendum veniat, etiam post litis contestationem? in resolutione hujus quæstionis non conveniunt Doctores; nam, si sermo sit de *mutatione*, prout opponitur emendationi, videtur negandum; ex *L. non potest, relatâ num. precedente.*

500. Alii sentiunt contrarium, quibus patrocinari videtur textus in *Q. si minus. 34. Instit. de Actionibus*, ubi habetur: *si minus in intentione sua complexus fuerit Actor, quàm ad eum pertineat: veluti si, cum ei decem aurei deberentur, quinque sibi dari oportere intenderit: aut si, cum totus fundus ejus esset, partem dimidiam suam esse petierit: sine periculo agit; in reliquum enim nihilominus Judex Adversarium in eodem iudicio ei condemnat ex constitutione divæ memoriæ Zenonis; & Q. si quis aliud. 35. Instit. eod. ibi: si quis aliud pro alio intenderit: nihil eum periclitari placet, sed in eodem iudicio cognitâ*

veritate, errorem suum corrigere ei permittitur. Veluti si is, qui hominem Stichum petere deberet, Erotem petierit: aut si quis ex testamento dari sibi oportere intenderit, quod ex stipulatu debetur. Nam, etsi quis fortasse respondere, textum in §. 34. solum loqui de *emendatione*; textus tamen in §. 34. clarè loquitur de *mutatione*, cum apertè loquatur de causa petendi, quando petitur ex *testamento*, cum ex *stipulatu* debeatur: responderi tamen potest, pro manutenenda sententiâ Legis, *non potest. 23. ff. de Judiciis*, ex adductis iuribus, rectè quidem probari libellum, & emendari, & mutari posse; sed ante litis contestationem; neuter enim eorum textuum meminit de *tempore*, quo ea, quæ inibi dicuntur, fieri possint; standum igitur erit Legi, *non potest.*

Jam verò quoad *emendationem*, vel *mutationem* qualitatum per *additionem*, notandum aliquas esse principales; alias, minus tales. Illæ sunt, quarum *additione* mutatur actio, & facti substantia; istæ, quæ secus, ut si adderetur solum circumstantia loci, temporis, quæ solum sunt adventitiæ, ac extrinsecæ, ac etiam omitti poterant, manente facto, & damno, ut si Actor prius dixit, servum fecisse *damnum conscio domino*; & deinde corrigens dicat, fecisse *damnum ignorante Domino*; in hoc enim casu manet adhuc factum servi, & damnum illatum, sive conscio, sive ignorante Domino illatum sit, Exemplum primi esse posset in Actore, qui ageret contra *homicidam Clerici*; & in Libello deinde adderet qualitatem, v. g. *Clerici Cardinalis*; hæc additio mutaret substantiam facti, ex circumstantia, quæ in tali casu homicidii specialiter attenditur, & aliter, quàm homicidium præcisè Clerici; & hæc mutatio fieri quidem potest ante, sed non post litis contestationem ex causa reddita in numer. 448. si autem aliquid corrigatur in qualitatibus solum minus principalibus, cum in dato casu non intervéniat *mutatio*, sed mera *emendatio*, non modò ante, sed etiam post litem contestatam fieri potest, prout colligi videtur ex *L. 4. §. 3. ff. de noxalibus actionibus.*

Dixi: quoad *emendationem*, vel *mutationem* per *additionem*; quæstio nunc est,

est, si fiat *per detractionem* : loquendo de superfluum, ac impertinentium detractione communis tenet, fieri posse etiam post litem contestationem ; sicut etiam si detractione fit, quod Reus exinde minus gravetur, aut ab eò minus petatur ; modò nihil detrahatur de substantialibus, vel illis, quæ dispositivè in favorem Rei posita sunt in Libello, *arg. L. 9. C. de liberali causa*, ubi Actor, qui Reum ex ancilla natum dixit, sed simul *Dominum*, quod solum Liberis dabatur, compellavit, non est permissum, ut detraheret vocem *Domini* ; & diceretur agere contra servum.

ARTICULUS III.

De clausulis, & effectu Libelli conventionalis.

503. CUM dixerimus n. 469. Libello quandoque addi quasdam clausulas, quæ dicuntur *salvantes*, ut notat Gonzalez in *c. 1. h. t. num. 7* ; seu, quod idem est, *salvantes*, quasi purgantes omnia vitia Libelli, notandum. 1. Ejusmodi clausulas solâ consuetudine introductas esse, nec aliud obtinere, quàm ut Judex, per tales clausulas requisitus, possit ex officio supplere vitia Libelli, cæteròquin Actori obfuturâ, propterea, quod in expensas pati condemnari possit, si quæ ab ea factæ sint. Not. 2. hæc clausulas, quas subjungemus hoc articulo, vim suam habere solum in Libellis *judicialibus*, non autem *extraordinariis*, & *supplicibus* ; quibus positis :

504. Prima clausula, quæ in fine Libelli communiter apponi solet, est : *super quibus omnibus, & eorum singulis, peto mihi jus, & justitiam ministrari*. De hujus effectu non eodem modo loquuntur Authores, ut videri potest apud Haunold. *tom. 5. tr. num. 175*. Nam Maranta vult, quod solvet omnem ineptitudinem Libelli ; alii, quod vi ejus omnis actio, & remedium, resultans ex narratis, censeatur deductum in judicium ; salvetquè sententiam Libello difformem, conformem tamen intentioni Actoris, licet non satis expressæ ; & Actorem liberet ab expensis, ob ineptitudinem Libelli ; quæ tamen ne-

gant plures apud Scacciam : Unde cum non fundetur in jure scripto, sed solâ consuetudine, secundum quod hæc in cujusquæ Regionis Tribunalibus recepta est, definiri debet.

505. Altera clausula (*omni meliori modo*) Judicem obligat ad interpretationem Libelli, prout Actori est utilius, ut diximus *numer. 475*. Tertia est, cum Actor dicit, *quod se non adstringat, &c.* nimirum qualitatibus adventitiis, ac extrinsecis probandis, si quæ fortassis Libello non necessariæ, ac redundantes insertæ forent. Quarta est, *protestatio de expensis* ; nam per eam Libello appositam censetur interpellatus Judex, ut victum condemnet in expensas, esto alias non teneretur. Quinta, cum offerens Libellum protestatur, se non offerre in vim Libelli, sed qualis petitionis ; hanc tamen esse inanem censet Scaccia apud Haunoldum *cit. nisi sit, & quatenus opus sit, vel à jure requiratur* ; quam vis iste existimet, habere vim inducendi processum Summarium, si alias enim causa admittat. Sexta denique est, *salvo jure* ; emendandi ; quæ tamen plus non operatur, quàm emendandi facultatem concessam jure communi ; sic de clausulis allatis Haunoldus *cit.*

506. Quantum pertinet ad alteram tituli in hoc articulo partem, de effectu Libelli, præmittendum, quandoque fieri, quod petatur *editio Libelli*, vel instrumentorum ; pro quo not. per *editionem* Libelli juridicè intelligi exhibitionem Libelli, factam jussu Judicis implorato ejus officio, qui talem sibi exhibitionem fieri postulat ; quam Judex concedere debet, si petentis interfit, præstito tamen juramento calumniæ, quod non faciat hujus causâ ; per *L. 9. §. 3. ff. de edendo* ibi : *Cæterum omnibus postulantibus, & jurantibus, non calumniæ causâ petere rationes, quæ ad se pertineant, edi jubet* ; & clarius *L. 6. §. 2. eod. ibi* : *exigitur autem ab Adversario jusjurandum, non calumniæ causâ postulare edi sibi* ; quod quidem procedit de jure scripto ; nam de consuetudine quandoque sufficit generale juramentum calumniæ, quod alias lite contestatâ præstatur ad totam causam ; quæ porro causæ